

info

ŠT. 64 • Februar 2002 • Slovenska izdaja

Commission
Internationale
pour la
Protection
des Alpes

Internationale
Alpenschutz-
kommission

Commissione
Internazionale
per la Protezione
delle Alpi

Mednarodna
komisija za
varstvo Alp

Avstrija
Francija
Italija
Lihtenštajn
Nemčija
Slovenija
Švica

50 let CIPRE

Drage bralke, dragi bralci!

Po grozotah in pomanjkanju, ki so jih prinesle gospodarske krize in nato še druga svetovna vojna, je veliko ljudi upravičeno čutilo potrebo, da nadomesti pomanjkanje materialnih dobrin. O varstvu narave ni takrat govoril nihče. Toliko bolj občudovanja vredno je bilo, ko je bila že leta 1952 ustanovljena Mednarodna komisija za varstvo Alp (CIPRA). Daljnovidni posamezniki, kot recimo Edith Ebers, glavna pobudnica za ustanovitev naše organizacije, so takratne

Tak razvoj CIPRE pa ni bil nesporen. Marsikateri znanstvenik ali zaščitnik Alp iz prvega obdobja v današnji CIPRI ne najde somišljenikov. Drugi z nezaupanjem gledajo na razvoj v devetdesetih letih, ko je CIPRA začela večji del svoje energije vlagati v konkretne projekte za udejanjanje Alpske konvencije, kot recimo v projekt O mreže občin «Povezanost v Alpah» ali pa v prirejanje poletnih akademij za mlajšo generacijo študentov iz vseh alpskih držav. Kot predsednik CIPRE pa se lahko s precejšnjo mero ponosa ozrem na minulih petdeset let našega združenja: CIPRA se je razvila v sodobno organizacijo, ki pove svoje mnenje brez prikrivanja in odkrito, če je to potrebno, ki graja razvoj v napačno smer in ki pokaže, kakšne so konstruktivne alternative. In vse to zato, da bi Alpe kot raznolik naravni in kulturni prostor imele prihodnost!

Andreas Weissen
Predsednik CIPRE-International

© CIPRA International

Uvodnik

okolščine opisovali zelo dramatično: «Hudi posegi v naravo! «Načrtovano je preurejanje vseh rek in jezer!», «Postaviti hočejo svetilnik na Matterhornu! « in drugi grozljivi scenariji so že takrat nudili dovolj pobud za mednarodno sodelovanje na področju varstva narave. In tako je bila 5. maja 1952 v Rottach – Egernu ustanovljena CIPRA.

V začetnem obdobju je bila CIPRA samo okoljevarstvena organizacija, katere cilj je bilo ohranjanje narave v Alpah. Sčasoma pa je dozorelo spoznanje, da to pravzaprav ni dovolj. Dolgo tega, še predno se je pojavil pojem «trajnostni razvoj», so predstavniki CIPRE vključevali ljudi v svoja prizadevanja. Danes je prav to osrednja misel pri CIPRI: zagotavljanje eksistenčne podlage prebivalstva ni v nasprotju z obzirnim ravnanjem z naravo. Ravno nasprotno: če bo človek svoje okolje obravnaval spoštljivo, ga torej uporabljal trajnostno, bo njegovo življenje v Alpah imelo številne perspektive.

VSEBINA

Ustanovitev

4 Prvi koraki CIPRE

Razvoj

5 Zbirališče znanstvenikov

5 V težkih časih ...

6 Na poti v profesionalizacijo

Predsedniki

7 Galerija predsednikov CIPRE

Teme

8 Teme in trendi

9 Resolucije CIPRE

10 Od zaščitnikov encijana do regionalnih strategov

11 Gospod in gospa Novak potujeta v Alpe

12 Od 10 na 100

13 «Z vso močjo naprej ...»

Alpska konvencija

14 Mejnik v zgodovini CIPRE

Organizacija

16 Kdo daje ton organizaciji?

16 «Leto bi morale imeti 730 dni ...»

17 Nomen est omen

17 Ali je internacionalnost večjezičnost?

18 Od centralizma do federalizma

19 Hiša podprta s stotimi stebri

Aktualno

20 CIPRA danes: sodobno informacijsko stičišče

Prvi koraki CIPRE ali

Kako se je vse skupaj začelo

Mednarodna komisija za varstvo Alp je bila ustanovljena 5. maja 1952 v Rottach-Egernu v Nemčiji. Ideja o njeni ustanovitvi se je porodila v Svetovni zvezi za ohranitev narave (IUCN), neposredno pa so jo sprožili načrtovani večji projekti na območju Narodnega parka Gran Paradiso v Italiji.

Renzo Videsott, direktor italijanskega Narodnega parka Gran Paradiso, je na generalni skupščini IUCN v Bruslju daljnjega leta 1950 opozoril na različne naravovarstvene probleme, ki se pojavljajo v tem narodnem parku in na italijansko-švicarskih obmejnih območjih (npr. načrtovana gradnja hidroelektrarn). Največja skrb mu je bila zlasti varstvo ogroženih živalskih vrst (kozorog, medved) in tako je predlagal sodelovanje, ki bi segalo prek meja posameznih držav. O tem so ponovno razpravljali na generalni skupščini v Haagu leta 1951 in izkazalo se je, da se prav v obdobju velike gospodarske rasti, prav vse

alpske države srečujejo s podobnimi težavami. Edith Ebers, glavna pobudnica ustanovitve, se v pismu Willyju A. Plattnerju leta 1969 spominja takole: «Kot sem že pripovedovala, smo izvedeli – še pod vtisom grozot vojnega časa in [...] nacističnega obdobja, da pripravljajo najrazličnejše velike posege v naravo. Tako so bili pri nas tik pred tem, da bi za reke in jezera izbrali napačne razvojne načrte, v Franciji so nameravali preusmeriti tok rek, v Avstriji so načrtovali uničenje slapov pri Krimmlu, [...] v Italiji so hoteli postaviti svetilnik na vrh Matterhorna!»

Ustanovitvena skupščina v Rottach-Egernu v Nemčiji, 5. maja 1952

V krogih okrog IUCN niso uspeli najti hitre rešitve, zato sta pobudo prevzeli dve nemški organizaciji, bavarska Zveza za varstvo narave (Bund Naturschutz) ter Skupnost za varstvo nemške divjadi (Schutzgemeinschaft Deutsches Wild), in sklenili povabiti k sodelovanju vse udeležene države. 5. maja 1952 je bil v kraju Rottach-Egern ob jezeru Tegernsee ustanovljen pripravljalni odbor mednarodne komisije za Alpe. Prisotni so bili delegati iz Švice, Nemčije, Avstrije, Francije in Italije. Nekdanja Jugoslavija takrat še ni poslala svojih predstavnikov, je pa v pisni izjavi naznanila svoje načelno zanimanje za sodelovanje. Določene so bile programske teme: ohranjanje življenjskih prostorov ter živalskega in rastlinskega sveta v Alpah kakor tudi vpliv turizma na krajino, rastline in živali.

CIPRA in IUCN CIPRA je bila že od začetka svojega delovanja zelo tesno povezana s Svetovno zvezo za ohranitev narave (International Union for the Protection of Nature – IUCN), ki je bila ustanovljena leta 1948 v Fontainebleauju v Franciji. Njen prvi predsednik je bil Charles Jean Bernard, ki je bil leta 1952 izvoljen tudi za prvega predsednika CIPRE, ob strani pa mu je v vlogi sekretarja stal Wolfgang Burhenne, ki je bil prav tako dejaven tudi v IUCN. Še leta 1952 je CIPRA kot članica pristopila k IUCN, kljub temu pa je ostala samostojna organizacija z lastnimi pravili.

V Rottach/Egernu je bil položen temeljni kamen Cipe international – komisije za varstvo Alp .Od leve proti desni: Hans Krieg, Gustav Pichler, Edith Ebers, Paul Eipper, Renzo Videsott, W. Grimm, Wolfgang Burhenne, Charles Jean Bernard, H. W. Frickinger, Fausto Stefenelli, Fritz Lense.

Zbirališče znanstvenikov

«Čudovita» petdeseta in šestdeseta

CIPRA je svojo dejavnost začela z letnimi srečanji in kmalu so se pokazali prvi uspehi. Člani so bili večinoma strokovnjaki z naravoslovnega področja, ki so bili zelo dejavni pri izmenjavi informacij in stališč.

Dolga leta je CIPRA svojo dejavnost osredotočala na vsakoletno prirejanje srečanj. V petdesetih in šestdesetih letih ji je uspelo ta ritem obdržati z nekaj maloštevilnimi izjemami. O obravnavanih temah so sestavljali resolucije, doseženi so bili prvi uspehi (tako so preprečili načrtovano gradnjo elektrarne v Genovski dolini, ohranili so se slapovi pri Krimmlu). Wolfgang Burhenne, prvi sekretar CIPRE, se spominja nekdanjih časov: «Člani CIPRE smo se dejansko sestali vsako leto, intenzivno smo razpravljali o aktualnih temah in v zvezi s tem tudi zavzemali stališča ter pripravljali resolucije [...] in ker so pri tem sodelovali

tudi predstavniki ministrstev, smo bili kar uspešni. Pristojnim referentom smo znali vse to takoj prodati za suho zlato in tako smo tudi v resnici kaj dosegli.»

Odbor CIPRE je takrat sestavljala bolj ali manj enotna skupina strokovnjakov z naravoslovnega področja. Marsikateri od njih ni sodeloval samo s CIPRO, temveč tudi z IUCN. Med seboj so vzdrževali stike na različnih ravneh, med drugim tudi z intenzivnim dopisovanjem. Vse do leta 1970 je prišlo do redkih kadrovskih zamenjav, to pa je zagotavljalo nadaljevanje dejavnosti in krepilo prijateljske odnose.

Takratni CIPRA-odposlanci z leve proti desni : Prof. Helmut Gams (Inštitut za botaniko, Univerza Innsbruck), Prof. Gustav Wendelberger (Inštitut za varstvo narave in krajine, Univerza Dunaj), Prof. Paul Ozenda (Profesor za botaniko, Univerza Grenoble), Dr. Angela Piskernik (Botaničarka, direktorica Prirodoslovnega muzeja v Ljubljani), Dr. Renzo Videsott (živinozdravnik, direktor narodnega parka Gran Paradiso), Dr. Edith Ebers (Inštitut za geologijo, Univerza München), Prof. Otto Kraus (Inštitut za mineralogijo univerze v Münchnu).

© Universitätsarchiv Innsbruck

© G. Wendelberger

© CIPRA International

© Alfred-Toepfer-Stiftung

© Archivio R. Videsott

© H. Jerz

© Alfred-Toepfer-Stiftung

V težkih časih ...

CIPRA v sedemdesetih letih

Konec šestdesetih let je bilo v znamenju krize. Na mednarodnem alpskem srečanju, ki je bilo leta 1974 v Trentu, so med drugim razpravljali tudi o tem, ali bo CIPRA živel naprej ali pa bo zamrla. Edina rešitev je bila nov začetek.

V drugi polovici šestdesetih let je CIPRA začela izgubljati svojo udarno moč in pričelo se je iskanje morebitnega sodelovanja s podobnimi organizacijami.

Takratni predsednik Emile Dottrens, ki se je zavzemal za predlog, da bi Svet Evrope priznal CIPRO kot nevladno organizacijo, je imel tudi velike načrte, da bi CIPRA sodelovala v evropskem letu varstva narave 1970. Ko je leta 1968 nepričakovano odstopil s svoje funkcije, se je položaj zaostрил. Novi predsednik Willy A. Plattner se je leta 1969 zavzemal za to, da bi «[...] CIPRO ovrednotili na novo ali pa jo razpustili».

Višek je kriza dosegla leta 1970, ko je CIPRA prespala evropsko leto varstva narave! Letna strokovna kon-

Fritz Lense (tretji z leve) in Curt Fossel (šesti z leve) sta bila prva predsednika po letu 1974, na sliki: na ekskurziji na letni konferenci v Belluno (I) 1978.

ferenca v švicarskem Magadinu leta 1971 se je najprej slepila glede zavoženega položaja, v katerem se je znašla organizacija. Ideja o njenem prestrukturiranju, kot jo je predlagal Plattner – v CIPRO je namreč želel sprejeti dodatne »strokovnjake za Alpe«, v posameznih državah pa ustanoviti »podkomisije« – marsikomu ni ugajala. Potem ko tudi leta 1973 ni bila sklicana letna konferenca, so jeseni 1974 vzporedno s konferenco IUCN v Trentu na temo »Prihodnost Alp« sprejeli sklep, da je treba CIPRO organizirati

tako, da bi njen temelj razširili z nosilnimi organizacijami na čelu z veččlanskim predsedstvom. S smrtjo oziroma izstopom tistih znanstvenikov, ki so dolga leta vodili usodo CIPRE, je prišlo tudi do kadrovskih sprememb.

Po enoletnem prehodnem obdobju je bil za novega predsednika izvoljen Curt Fossel. Sedež CIPRE je bil nato prestavljen v Gradec v Avstrijo, v organizacijskem oziru pa naj bi se na nacionalni ravni naravno- in okoljevarstvena združenja združila v odbore, kar pa ni bilo mogoče takoj uresničiti. Prizadevanja za ponovno oživetev organizacije so kmalu pokazala prve uspehe in tako so denimo ob 25. letnici CIPRE leta 1977 v Bovcu sprejeli program o varstvu Alp, ki je vseboval dvanajst točk.

© F. Lense

Na poti v profesionalizacijo

CIPRA v osemdesetih in devetdesetih

V osemdesetih letih si je CIPRA ustvarila nov položaj. Svoje delovanje je veliko bolj usmerila v izmenjavo izkušenj in informacij. Leta 1990 je bila ustanovljena pisarna, ki jo vodijo profesionalci.

© M. F. Broggi

Na letnih konferencah obravnavane teme so bile ponazorjene z ekskurzijami: Letna konferenca Arc Vanoise (F) 1986.

Konec sedemdesetih let se je CIPRA odprla večjemu krogu akterjev in v njej naj bi se združili tako zasebna združenja kot tudi predstavniki javne uprave in znanosti. Na nacionalni ravni se je začelo obdobje ustanavljanja tako imenovanih nacionalnih odborov, za katere je bil sklep sprejet leta 1974, istočasno pa je CIPRA poskušala navezati stike tudi s širšo javnostjo.

Generacija se je zamenjala leta 1983 z izvolitvijo Maria F. Broggija za predsednika CIPRE. Broggi, ki se je CIPRI pridružil sredi sedemdesetih kot delegat Lihtenštajna, je bil eden od pripadnikov mlajše generacije, ki jim ni zadostovalo vsakoletno prirejanje letnih konferenc, ne da bi pri tem tudi konkretno spremljali, kako se izvajajo sprejete resolucije: »Rekli smo si, ali bomo CIPRO pustili, da umre v obliki, ki je bila v določenem obdobju pozitivna, ali pa ji bomo dali novo obliko.«

CIPRA je kmalu zaživela na različnih ravneh. Za letne strokovne konference in seminarje so bile vsakokrat

izbrane aktualne in politično vroče teme. Rezultati srečanj so bili zbrani v poročilih, vrsta publikacij je prinašala kritična stališča o drugih temah. Leta 1984 je izšla prva številka trimesečnika – informacijskega biltena CIPRA-Info. Odnosi z javnostjo so se v splošnem okrepili. Istočasno so bili poglobljeni stiki s sodelujočimi državami in konec osemdesetih let se je CIPRA že začela ukvarjati s pripravo projekta Alpske konvencije.

Prav tako so bila uspešna prizadevanja za ustanovitev pisarne, ki bi jo vodilo profesionalno osebje. Leta 1990 je začel delati Ulf Tödter kot prvi poklicni direktor v Vaduzu v Lihtenštajnu, s tem pa je bil položen temelj za učinkovito delovanje na področju obveščanja javnosti in odnosov z javnostmi, ki se je v devetdesetih letih še nadalje utrdilo s kadrovsko in organizacijsko razširitvijo pisarne.

Galerija predsednikov CIPRE

Charles Jean Bernard (1952–1956)

05.12.1876–29.07.1967. Študij naravoslovnih znanosti, več let vodja poskusne postaje za pridelovanje čaja v Nizozemski Indiji (današnji Indoneziji). Prvi predsednik Svetovne zveze za ohranitev narave – IUCN (1948–1954). Predsednik SBN¹.

Nathanael Georg Zimmerli (1956–1960)

28.07.1887–09.06.1984. Študij prava, od 1917 do 1954 zaposlen v Švicarskem inšpektoratu za gozdarstvo, lov in ribištvo, po uradni dolžnosti sekretar in višji nadzornik v Švicarskem narodnem parku. Vladni opazovalec pri CIPRI od njene ustanovitve naprej, 1956 izvoljen za predsednika CIPRE, 1959 ponovno potrjen kot predsednik, 1960 predčasen odstop.

Emile Dottrens (1960–1968)

21.07.1900–29.09.1990. Od 1942 znanstveni asistent za zoologijo v Prirodoslovnem muzeju v Ženevi, od 1953 do 1969 direktor omenjenega muzeja. Dejaven v IUCN, SBN¹ in Svetu Evrope. Sedež sekretariata prestavil iz Nemčije v Švico, okrepil tudi znanstveno usmerjenost delovanja CIPRE.

Willy A. Plattner (1968–1975)

*01.02.1913. Študij naravoslovnih znanosti, nekaj časa glavni asistent za zoologijo na ženevski univerzi. 40 let profesor biologije na kantonalni šoli v St. Gallnu. Dejaven v organizaciji SBN¹, dlje časa tudi kot predsednik. Od 1960 delegat Švice v CIPRI.

Fritz Lense (1975–1976)

*21.07.1909. Študij naravoslovnih znanosti, dolga leta profesor na gimnaziji v Gräfelfingu v Nemčiji. Od začetka petdesetih let dejaven na naravovarstvenem področju, med drugim štirideset let kot referent za varstvo narave pri Bavarski gorski reševalni službi. Ustanovitveni član CIPRE in njen «prehodni predsednik» v času sprememb pri usmeritvi delovanja.

Curt Fossel (1976–1983)

29.03.1913–06.11.1997. Študij prava, uradniška kariera v štajerski deželni vladi. Od 1956 dejaven v Avstrijski zvezi za varstvo narave (ÖNB). Od 1965 namestnik opazovalca avstrijske vlade v CIPRI. Sedež CIPRE prestavil v Gradec, v času njegovega predsedovanja izdelani novi statuti in ekološki vodnik.

Mario F. Broggi (1983–1992)

*15.03.1945. Študij gozdarstva, od 1969 vodja ekološke pisarne v Lihtenštajnu. 1975 prvi lihtenštajnski delegat v CIPRI. V času njegovega predsedovanja spremenjena usmeritev delovanja CIPRE – prednostna področja: obveščanje in posredovanje znanja, razvoj dejavnosti in profesionalizacija strukture, v ospredju «trajnostni razvoj».

Josef Biedermann (1992–1995)

*26.11.1944. Študij razrednega pouka in biologije, učitelj in direktor lihtenštajnske gimnazije. 1980 se je prvič udeležil seje CIPRE kot podpredsednik Lihtenštajnske družbe za varstvo okolja. Zavzemal se je zlasti za ozaveščanje pogodbenic, da bi upoštevale Alpsko konvencijo. Danes opravlja funkcijo blagajnika pri CIPRI.

Andreas Weissen (1995–)

*04.02.1957. Študij novinarstva, pedagogike in zgodovine gospodarstva. Dejaven na različnih ravneh na okoljskem področju, od 1990 zaposlen v WWF Švice. 1992 se je prvič udeležil strokovne konference CIPRE. Kot predsednik se zavzema za ustanovitev sekretariata ter izdelavo in ratifikacijo protokolov Alpske konvencije.

¹ Švicarska zveza za varstvo narave (Schweizerischer Bund für Naturschutz), danes: Pro Natura

© IUCN

© A. Zimmerli

© G. Wendelberger

© W. A. Plattner

© F. Lense

© G. Prügler

© M. F. Broggi

© J. Biedermann

© CIPRA International

Od zgoraj navzdol: Charles Jean Bernard, Nathanael Georg Zimmerli, Emile Dottrens, Willy A. Plattner, Fritz Lense, Curt Fossel, Mario F. Broggi, Josef Biedermann, Andreas Weissen.

Teme in trendi

Uvod

CIPRA se je v svoji petdesetletni zgodovini lotila različnih tem in jim pripisovala različen pomen. V petdesetih in šestdesetih letih je tekla razprava zlasti o varstvu narave in krajine, turizmu ter energiji. Na vseh področjih je šlo predvsem za preprečevanje izvedbe določenih gradbenih projektov ali pa za zavarovanje določenih območij. Poleg tega so si v organizaciji prizadevali izdelati enotne čezmejne usmeritve za delovanje tudi na področju varstva živali in rastlin, pri čemer je prevladovalo mnenje, da je treba ohraniti Alpe v njihovi prvotni obliki. Posebna pozornost je bila namenjena varstvu tistih območij, ki so bila pomembna za znanost.

V okviru prestrukturiranja po letu 1974 je CIPRA uvedla ekološki vidik delovanja, pri katerem je bilo pomembno zlasti načrtovanje prostora in krajine. V tem času je prišlo tudi do organizacijskih sprememb, ki so vplivale na tematsko usmerjenost CIPRE. Namesto več regionalnih projektov je na letnih strokovnih konferencah stopila v ospredje ena splošna tema, ki so jo obravnavali na ravni posameznih držav. Tako izhodišče delovanja se je v osemdesetih letih še izpopolnilo in obravnavane teme so morale biti aktualne in nadregionalnega interesa ter povezane s krajem konference. V tem obdobju je bil tudi storjen korak naprej k celostni obravnavi varstva narave in okolja v alpskem prostoru, kar je prišlo do izraza v prizadevanjih za Alpsko konvencijo. Ni bila pa pomembna samo krajina, ki jo je treba varovati, ampak tudi človek, ki živi v njej, zato so se odprle nove, družbenoekonomske teme. Ali kot bi dejal Mario Broggi, dosežena je bila neke vrste povezava med naravoslovnimi in družboslovnimi znanostmi.

«**Naslednje leto v Švici ...!**» Delegati so o strokovnih vprašanjih dolga leta razpravljali izključno na srečanjih, ki so jih organizirali vsako leto. Ob koncu šestdesetih let so jih preimenovali v «konference» ali «letne strokovne konference». Vsakokrat so organizirane v drugi izmed držav udeleženk, praviloma trajajo dva do tri dni, program pa pogostokrat vsebuje tudi ekskurzije v bližnjo okolico kraja konference. Tu se ni kaj dosti spremenilo in tudi organizacijski del poteka podobno: včasih se je seja razdelila najprej na «poslovni del», kjer so obravnavali administrativna vprašanja (npr. finančna vprašanja, poročilo predsednika), nato pa še na «znanstveni del», ki je bil posvečen obravnavi strokovnih vprašanj. Danes je na vrsti najprej skupščina delegatov, sledi pa ji strokovna konferenca. Vse do leta 1975 javnost na konferencah ni sodelovala, delegati so predavali sami. Danes so k udeležbi povabljeni zunanji predavatelji, konferenca pa je odprta tudi za širšo javnost. Letne strokovne konference so bile v prejšnjih desetletjih dogodek leta, saj se je dejavnost CIPRE osredotočila prav nanje. Od devetdesetih let se je področje dejavnosti CIPRE sicer zelo razširilo, vendar pa letna

strokovna konferenca še vedno ostaja pomembno srečanje, namenjeno medsebojni izmenjavi strokovnih stališč in informacij.

Na letnih konferencah so bile pogosto organizirane tudi ekskurzije, na sliki: V Ljubljani (SI) 1966. Druga z leve Edith Ebers, tretji z leve Nathanael Georg Zimmerli, tretji z desne Helmut Gams, prvi z desne Wolfgang Burhenne.

© Universitätsarchiv Innsbruck

Resolucije CIPRE

Sklepi, ki so bili sprejeti na letnih strokovnih konferencah o posameznih vsebinah ali projektih, so bili pogostokrat izoblikovani v obliki resolucij ali izjav. Tako je bilo mnenje CIPRE izraženo javno in naj bi vplivalo na politične odločitve. Danes je namen še vedno isti. Nekdaj so se sklepi neposredno navezovali na teme letnih strokovnih konferenc, danes pa jih obravnavajo kot sredstva, s pomočjo katerih je mogoče zavzeti stališča o splošnih aktualnih problemih. Koliko so resolucije dejansko učinkovite, se pokaže pri konkretnih problemih – CIPRE je tako uspelo doseči nekatere uspehe, medtem ko je uspešnost ali neuspešnost splošnih resolucij, ki segajo prek meja posameznih držav, kot npr. resolucija «Rešite gorski gozd zdaj!» (1984), težje dokazati. Pregled resolucij je objavljen na spletni strani www.cipra.org.

Od zaščitnikov encijana do regionalnih strategov

Razmišljanja o varstvu krajine

Ko na strokovnih srečanjih oziroma letnih strokovnih konferencah CIPRE govorijo o varstvu krajine, je pri tem že od samega začetka mišljeno ustanavljanje, ohranjanje in širitev zavarovanih območij. Medtem ko je bilo v petdesetih in šestdesetih letih v središču pozornosti ohranjanje krajine, t.j. ohranjanje njenega prvotnega stanja, pa se je zanimanje raziskovalcev vedno bolj usmerjalo k človeku in morebitnemu razvoju njegovega življenjskega prostora.

Vsekakor je bila že v enem od zapisnikov leta 1963 omenjena ugotovitev, da bi bilo treba najti »sprejemljivo pot za vse, pa naj bodo na strani tehnike, turizma, varstva narave ali krajine«. A šele leta 1981, ko je šlo za prihodnost zavarovanih alpskih območij, je bilo govora tako o »varstvu narave kot življenjske osnove za človeka, rastline in živali« kakor tudi o obzirni in skrbni rabi ter razvoju brez uničenja okolja. Leta 1986 so bile glede teme »varstvo narave proti državljanom« izrečene zahteve po uravnoteženosti med interesi varstva narave in ustreznem razvoju na lokalni ravni, ki pa morajo biti uresničljive. Vendar pa je bilo vedno tudi poudarjeno, da imajo v dvomljivih primerih prednost ekološki cilji, kakor je bilo zapisano v programu z dvanajstimi točkami iz leta 1977 o varstvu Alp: »Če pri nerešljivih konfliktih med ekološkimi obremenitvami in ekonomskimi potrebami, ki se pojavijo pri uresničevanju ciljev, obstaja nevarnost, da bo to imelo velik in dolgotrajni negativni vpliv na naravne življenjske osnove, je treba v interesu prihodnjih generacij priznati prednost ekološkemu interesom.«

«Brez okoljske vzgoje ni varstva okolja!»

Obveščanje javnosti, ki je vse do danes ostalo ena poglavitnih nalog CIPRE, je bilo že zelo zgodaj omenjeno v programu, tako recimo leta 1957 pri varstvu rastlin ali pa leta 1976 v okviru obravnave Narodnega parka Berchtesgaden. Tudi leta 1982, ko so obravna-

vali zavarovana območja v Alpah, je CIPRA zahtevala, da se javnost obvešča v smislu »Brez okoljske vzgoje ni varstva okolja!«.

Že zelo zgodaj je postalo jasno, da lahko turizem in tehnologija predstavljata potencialno nevarnost za krajino. Tako je bilo tudi leta 1968, ko je CIPRA zahtevala določitev zavarovanega območja šestih držav v alpskem visokogorju, da bi »ohranili določene višje in visoko ležeče predele v Alpah pred hlastanjem po gmotnem dobičku in nevarnostjo tehničnih posegov v okolje.« Leta 1977 je Fritz Lense v svojem prispevku v jubilejnem zborniku ob 25. letnici CIPRE napisal takole: »Na prvem mestu sta bila in sta še vedno dva gospodarska projekta, ki zaradi morebitnih posledic v največji možni meri ogrožata prvobitnost in s tem rekreativno vrednost Alp: to sta energetska gospodarstvo in množični turizem.«

Argumentiranje v trendu časa Tudi seznam argumentov se je spremenil v vseh teh letih. V petdesetih, šestdesetih in sedemdesetih letih so navajali večinoma argumente, ki so bili za neko področje pomembni z naravoslovnega vidika, kasneje pa so izhajali iz praktičnejših in uporabnejših razlogov, kot je ohranitev eksistenčne osnove. Tako so v letu 1966 loke na Donavi opisovali kot »dragulj z naravoslovnega vidika«, 1967 so bili grbinasti travniki »z geološkega stališča skrajno zanimive oblike tal, katerih raziskovanje se še vedno ni končalo«, leta 1971 pa je bilo območje v delti avstrijskega Rena »naravoslovno izredno pomembno«. Preobrat v utemeljevanju je dobro viden na primeru kraške krajine na območju med Furlanijo – Julijsko krajino in Slovenijo. Medtem ko je bil še leta 1977 znanstveni pomen kraških pojavov na Tržaškem glavni argument za zavarovanje te krajine, pa so leta 1994 ustanovitev čezmejnega parka na Krasu zaradi izvajanja okolju primernih razvojnih in varstvenih ukrepov argumentirali v smislu celostne politike. V tem času pa so se kot argumenti že lahko navajali cilji Alpske konvencije.

Povsem lahko torej prepoznamo trend, ki je prešel od ohranjanja krajine do regionalnega razvoja ter od znanstvene v uporabnejšo usmeritev.

© F. Bilek

V 50-ih in 60-ih je bilo v ospredju ohranjanje pokrajine.

© Ges. f. ökolog. Forschung e.V.

Razvoj prostora in pokrajine je prevladal v začetku 80-ih.

Gospod in gospa Novak potujeta v Alpe

Stališča CIPRE o turizmu

Problematiko turizma omenja že prvi delovni program CIPRE, kjer avtorji ugotavljajo, da je treba raziskati vpliv turistične dejavnosti na alpsko krajino. V osemdesetih pa je prevladalo prepričanje, da bo mehki turizem vse pomembnejši.

V petdesetih letih se je izoblikovalo spoznanje, da naraščajoči množični turizem predstavlja nevarnost za alpski prostor, pojmovan pa je bil kot posledica splošne težnje po rasti. Nevarnost za alpsko pokrajino je bila očitna. Konkretno pa se ni zgodilo nič: besedni boj proti odpiranju alpskega prostora v turistične namene je bil del naravovarstvenega načina mišljenja, ki je zahteval ohranitev »statusa quo« v Alpah. Glas je bil povzdignjen zlasti proti gradnji žižnic in siceršnjim drugim ukrepom komunalnega urejanja zemljišč na območju Alp.

Gospod Novak mora ostati v dolini Tudi v »turističnem okolju« so bili argumenti čustveno obarvani. Eno od stališč, ki ga je CIPRA sprejela na srečanju leta 1957, se je recimo glasilo takole: »Ali moramo prav na vsakem hribčku zgraditi žičnico, da se bodo po zadnji modi oblečene dame v visokih petah lahko pripeljale na hribovita območja, kjer bodo uganjale traparije?« Rešitve so bile nakazane le v omejenem obsegu, tak je bil leta 1959 recimo predlog nekega francoskega predavatelja o sodelovanju z izvajalci turističnih storitev. Prav tako pa so bili bežno omenjeni tudi družbenoekonomski vidiki, kot npr. spremembe, ki jih turizem prinaša hribovskemu prebivalstvu.

Gospodu Novaku ni dovoljeno smučati po ledeniku V šestdesetih in sedemdesetih letih se je zdelo, da je CIPRO povozil vedno hitrejši razvoj. Sprejete so bile le posamezne resolucije, ki so nasprotovale novim ukrepom odpiranja visokogorskih področij v turistične namene. Dozorelo je tudi spoznanje, da biološko ravnotežje ni le ogroženo, temveč je zaradi turizma že deloma uničeno, zato so že leta 1977 govorili o sanacijskih ukrepih. Diferenciacija alpskega prostora pa je bila opravljena v osemdesetih letih. Leta 1980 je bilo sklenjeno, da je v predelih nad drevesno mejo, torej na območju ledenikov, prepovedana vsakršna pozidava oziroma komunalna ureditev prostora. Opozorjeno je bilo tudi na velik pomen

območij mirovanja, prvič je bila prikazana možnost »alternativnih« oblik turizma (npr. aktivne počitnice).

Gospod in gospa Novak po poteh, ki so primerne okolju Globalnost raziskovanja, ki je vključevalo socialnoekonomske vidike ter upoštevalo tudi podeželska in mestna območja, je dobilo v prvi polovici 80. let opaznejšo obliko. Za osrednjo temo na strokovni konferenci leta 1984 je bil razglašen »mehki«, torej okolju prijazen turizem. Konferenca je povzročila veliko zanimanje medijev in javnosti, kar je pričalo o tem, kako aktualno je to vprašanje. Pojem »mehkega oz. blagega turizma« so natančno opredelili, pa tudi v okviru deklaracije so bile zastavljene zelo konkretne zahteve (npr. načelo sodelovanja javnosti pri odločanju o projektih, pomembnih za okolje).

V devetdesetih letih se je razprava o turizmu, ki je bila povezana s široko zastavljenim obveščanjem javnosti o okoljskih zadevah, nadaljevala na ravni CIPRE. Glede »večjih zimskošportnih prireditev« je CIPRA izoblikovala jasno stališče: izhajajoč iz načel, ki jih vsebuje Alpska konvencija, se morajo večje zimskošportne prireditve prirejati samo na območjih, kjer je infrastruktura zgrajena v celoti. Na lanskoletni strokovni konferenci v Trentu so udeleženci raziskovali, kolikšen je vpliv različnih ekonomskih modelov turizma na okolje, predstavljeni pa so bili tudi pozitivni primeri na področju trajnostnega regionalnega razvoja.

© G. Wendelberger

Obdobje masovnega turizma ...

«Satelitska»-turistična naselja v francoskih Alpah 1979.

© F. Lenge

Od 10 na 100

Promet in njegov pomen

Šele v osemdesetih letih se je promet pojavil na Ciprinem seznamu najpriljubljenejših tem. V povezavi z vse obširnejšim množičnim turizmom je bil prepoznan sicer kot problematično področje, a so bile glede tega sprejete le maloštevilne resolucije in še te le na temo ohranjanja območij, ki jih je vredno varovati (npr. Karwendel).

Področje prometa takrat tudi še niso videli kot »množičnega fenomena«. Utemeljitev pa je bila predvsem emocionalna: individualni promet nekaterih bremenil večino. Zlasti hrup in smrad sta bila ocenjena kot obremenilna za okolje. O problematiki prometa, ki bi segala prek meja domače regije, takrat še ni bilo govora, je pa CIPRA že leta 1968 opozarjala na to, da se načrtuje gradnja avtoceste skozi dolino Val di Sesto v Italiji in da je njena naloga, da poseže v te načrte. Kasneje pa proti temu projektu, ki so ga poimenovali »Alemagna«, ni bilo nič storjenega.

Na prehitvalnem pasu Sorazmerno pozno, šele leta 1979, je promet postal osrednja tema letne strokovne konference v Briançonu v Franciji, kjer so udeleženci razpravljali o vplivih gradnje cest in prometa na alpski svet, in o tem pripravili tudi obsežno deklaracijo, v kateri so poudarili pomen »celostnega, nadregionalnega in ekološko naravnane načrtovanja prostora« za prihodnji razvoj prometa. Postavljena je bila tudi zahteva po intenzivnejšem raziskovanju okolja na območju Alp, da bi tako več izvedeli o ekoloških soodvisnostih. V tem obdobju je jasno razpoznaven prehod k uporabi stvarnejših argumentov. Od nosilcev političnih odločitev se je za projekte zahtevala zlasti izdelava presoje vplivov na okolje in analize stroškov in koristi.

Načela, ki so jih postavili v Briançonu, so leta 1981 potrdili na seminarju CIPRE v Meranu (I). Razpravljali so tudi o novih vidikih in prvič poudarili velik pomen železniškega prometa. V tem obdobju so se izrekli za gradnjo baznih železniških predorov in ne za razširitev čezalpskih magistralnih cest. V naslednjih letih so to problematiko obravnavali veliko bolj diferencirano. Kot nov vidik se je pojavila zahteva po vključevanju

prebivalstva pri odločanju, pa čeprav samo pri »nujnih« projektih, ter izdelava čezmejnih celostnih osnutkov.

Med prvimi Od osemdesetih let pa vse do danes je promet vidno postal pomembna tema. Ko je CIPRA na strokovni konferenci leta 1988 postavila zahtevo, da se glavne prometne poti čez Alpe ne smejo graditi brez ustrezno zasnovanega razvoja prometa, je to tudi zaradi širokega obveščanja javnosti vzbudilo močan odmev med mediji. Prvič je CIPRA predložila konkretne številke in primerjalne podatke, s pomočjo katerih je po eni strani poudarila pomen preusmeritve prometa s ceste na železnico, po drugi strani pa naj bi šlo pri tem tudi za omejitve, saj naj bi nove železniške povezave gradili šele takrat, ko so izčrpane obstoječe zmogljivosti. S številčnimi vrednostmi so tudi dokazovali, da povzroča individualni promet več emisij kot pa blagovni tranzit, hkrati pa so bila že izrečena prva opozorila o vedno večjem problemu blagovnega tranzitnega prometa po daljših poteh na območju Alp.

Izhajajoč iz takih zahtev je CIPRA v devetdesetih letih poskusila vplivati ne samo izključno na nosilce političnih odločitev, temveč tudi na odgovornost državljanov, pri čemer jih je pozvala, naj začnejo uporabljati javna prevozna sredstva. Podprla je tudi osnovne organizacije, ki so začele uresničevati pobude na področju zahtev CIPRE. Poleg tega je CIPRA na prometnem področju iskala kratkoročne in dolgoročne rešitve. Na ravni dolgoročnejših rešitev so bila izražena zlasti opozorila o nujnosti ratifikacije protokola o prometu Alpske konvencije, pri kratkoročnejših pa se je CIPRA izrekla proti razširitvi oziroma izvedbi določenih projektov (npr. letališče v Bolzanu, avtocesti Mercantour in Alemagna) ter postavila zahteve, s katerimi bi omejili obremenitve okolja, kot je bila zahteva po uvedbi splošne prepovedi vožnje tovornih vozil v nočnem času na območju Alp.

© Ges. f. ökolog. Forschung e.V.

Alpe sta preplavila osebni in tovorni promet.

© G. Wendelberger

Kot da bi bile ceste za vse ...

«Z vso močjo naprej ...»

Vprašanja energije v spremembi časa

Ko govorimo o temi, kot je energija v Alpah, je skorajda vedno v središču zanimanja raba vodne energije, kajti Alpe so glavni energijski vir in vodni rezervoar Evrope.

Samo enkrat, to je bilo leta 1962, je bilo govora o naftovodih in predelavi nafte v Švici, ko so pri postavljanju naftovoda, rafinerije in termoelektrarne zahtevali uresničevanje ciljev varstva voda in ohranjanja čistega zraka.

V vseh drugih primerih pa so bile predmet razprav večinoma načrtovane gradnje hidroelektrarn: v šestdesetih letih so to bili recimo projekti v Burghausnu na reki Salzach, pri Verzasci, v dolini Val di Genova ali pa Maltatal na avstrijskem Koroškem, v bazenu Lofer na reki Saalach, na srednjem Erlaufu na Spodnjem Avstrijskem ali pa na Soči v Sloveniji.

Kot argument proti rabi oziroma proti gradnji hidroelektrarn so v tem obdobju navajali večinoma lepoto krajine, kulturno vrednost območja in ogroženi kapital, ki je bil vložen v turizem v prizadetih dolinah in krajinah. V dolini Malte so nasprotovanje utemeljevali tudi z ugotovitvami, da bi akumulirane količine vode lahko ogrožale prebivalce, saj gre za potresno ogroženo območje. Ker pa so bile resolucije za to dolino neuspešne, so 1967 še enkrat opozorili, da «se naša prizadevanja za ohranitev narave ne omejujejo samo na krajino in njen živalski in rastlinski svet, temveč pri tem vključujejo tudi človeka.» Šlo je za to, da «bi za človeka ohranili njegov življenjski in gospodarski prostor.» Vendar pa tudi ta resolucija ni prinesla zaželenega uspeha in ni preprečila uresničitve projekta za izgradnjo elektrarne v dolini Malte.

Pri navajanju argumentov je bilo varstvo narave vedno upoštevano: tako so leta 1976 pri projektu za gradnjo neke elektrarne na vzhodnem Tirolskem opozorili na ogrožene naravne lepote in doživljajske vrednosti tega območja, pri tem pa ugotovili, da gre pri ogroženem območju za pomemben predel nastajajočega avstrijskega Narodnega parka Visoke Ture.

Vodna ali jedrska energija? V šestdesetih letih, natančneje od 1958 naprej, so naravovarstveniki zelo radi navajali argument, da v času razcveta jedrske energije sploh ni več potrebe po nadaljnji rabi vodne energije v večjem obsegu. So pa leta 1963 tekle razprave tudi o tem, da je jedrska energija vendarle nevarna in zato ne more biti trden argument proti nadaljnji širitvi rabe vodne energije. Leta 1963 so že raz-

pravljali tudi o posledicah morebitnih podnebnih sprememb: če se bodo povprečne letne temperature znižale za 0,8 °C, bi se ledeniki razširili do pregradnega zidu v akumulacijah, to pa bi lahko imelo dramatične posledice ...

Leta 1999 – tako kot pred tem že pri pogajanjih za protokol o energiji Alpske konvencije – je bila v dokumentu, ki je izražal stališče o trajnostnem energetskem gospodarstvu, postavljena zahteva po opustitvi jedrske energije ter jedrskih elektrarn. Pravno bi bilo treba določiti, da alpski prostor ne ponuja primernih lokacij za take objekte zaradi geološke sestave in zaradi svoje lastnosti vodnega rezervoarja. Te zahteve besedilo Alpske konvencije še danes ne vsebuje.

Alternativni viri energije Glede celostnega načrtovanja na območju Alp je bila že leta 1980 postavljena zahteva po intenzivnejšem preverjanju možnosti pridobivanja energije iz alternativnih virov. V letu 1982 je bilo o energetski politiki rečeno naslednje: «Prav alpski prostor je primeren za rabo starih, konvencionalnih kakor tudi novih, alternativnih oblik energije. Sem sodi tudi večja uporaba lesa, bioplin, vetrne in sončne energije.» Poleg drugega so zahtevali tudi spodbujanje ukrepov za varčevanje z energijo ter izdelavo lokalnih in regionalnih osnutkov za energetsko oskrbo (sočasna proizvodnja toplote in električne energije, spodbujanje obnovljivih virov energije itd.).

Omenjeni dokument iz leta 1999, ki vsebuje stališče o prihodnosti trajnostne energije, navaja spodbujanje zmanjševanja emisij CO₂, ukrepe za varčevanje z energijo, ekološko davčno reformo v skladu z realnimi stroški, obveščanje javnosti, uvedbo znaka za ekološko električno energijo (zeleni tok) ter – kot je že bilo povedano – opustitev jedrske energije.

Zasedanje Cipre, kjer se zavzema za ohranitev doline Malta (A).
Utrinek iz doline Malta leta 1965, pred izgradnjo elektrarne.

© G. Wendelberger

© Ges. f. ökolog. Forschung e.V.

Alpe so energijski oskrbnik vse Evrope.

Mejnik v zgodovini CIPRE

Alpska konvencija

«Najpomembnejša naloga Alpske komisije je pripraviti mednarodno konvencijo za območje Alp in poskrbeti, da jo bodo države, ki bodo sodelovale v tem procesu, tudi sprejele.» Stavek so zapisali v pripravljalnih dokumentih za ustanovitev CIPRE že leta 1951.

A miniti je moralo kar štirideset let, da so 7. novembra 1991 v Salzburgu ministri za okolje iz alpskih držav skupaj z evropskim komisarjem za okolje podpisali Sporazum o varstvu Alp ali Alpsko konvencijo.

Skupaj smo močnejši Ideje o Alpski konvenciji dolgo časa ni bilo mogoče uresničiti. V osemdesetih letih so naravne nesreče izostrile razumevanje za okolje. V Alpah se je zaradi zemeljskih plazov in poplav izoblikovalo prepričanje, da je mogoče številne probleme rešiti samo skupaj in prek lastnih meja. V takih okoliščinah se je CIPRA februarja 1987 odločila, da bo začela s pripravami na Alpsko konvencijo. Avgusta 1987 je CIPRA predložila prvi dokument s stališči in ga poslala v obravnavo svojim predstavništvom v vseh alpskih državah. Za izhodišče razprav na načrtovani konferenci v Lindauu je bila opravljena anketa o izvajanju dosedanjih čezmejnih sporazumov o okoljskih zadevah, pri kateri so sodelovali vlade, združenja in strokovnjaki z alpskega prostora. Anketa je bila poslana približno 350 strokovnjakom in strokovnim službam v vseh sedmih alpskih državah, nanjo pa je odgovorila polovica vprašanih.

Prvi korak na mednarodnem prizorišču ...

Na pobudo CIPRE je Ursula Schleicher, namestnica predsednika Evropskega odbora za okoljska vprašanja, v imenu poslanskega kluba Evropske ljudske stranke vložila v Evropskem parlamentu pre-

dlog, na podlagi katerega naj Komisija Evropske unije pripravi osnutek konvencije o varstvu alpskega prostora, pri pripravi te konvencije pa naj sodeluje CIPRA. 15. aprila 1988 je predlog soglasno sprejel Evropski parlament.

Mednarodnega alpskega srečanja, ki je bilo v Lindauu ob Bodenskem jezeru junija 1988, se je udeležilo približno 200 strokovnjakov in predstavnikov vlad iz vseh alpskih držav. Zanimanje medijev za ta dogodek je bilo ogromno. Konec septembra 1988 je bila v Vaduzu v Lihtenštajnu organizirana delavnica, na kateri je sodelovalo 17 strokovnjakov iz vseh alpskih držav, Sveta Evrope in Evropskih skupnosti in na kateri sta bili CIPRA in IUCN zadolženi za hitro izdelavo prvega osnutka konvencije. Na srečanju predsednikov treh delovnih skupnosti alpskih držav ARGE ALP, ALPE-JADRAN in COTRAO na začetku novembra 1988 v Luganu so predsedniki omenjenih delovnih skupnosti sklenili, da bodo aktivno vplivali na izdelavo Alpske konvencije in pri tem sodelovali s CIPRO.

... nadaljnji koraki na nacionalni ravni Tako je bilo treba sedaj vključiti še vse alpske države. Do preobrata je prišlo januarja 1989, ko je nemški minister za okolje Klaus Töpfer na podlagi sklepa ministrskega sveta Svobodne dežele Bavarske izjavil, da bo povabil okoljske ministre iz alpskih držav na prvo alpsko konferenco v Berchtesgaden.

Ker je bilo mogoče predvideti, da pogodbenice Alpske konvencije ne bi sprejele osnutka konvencije, ki ga je predložila CIPRA, je CIPRA v «Vzorčnem modelu za Alpsko konvencijo» najprej pripravila seznam najpomembnejših ciljev, načel in ukrepov za izvajanje skupne okoljske politike na območju Alp. Ta je bil predložen na 1. alpski konferenci ministrov za okolje 9. oktobra 1989 v Berchtesgadnu kot uradni dokument konference.

Alpska konvencija

**7. Novembra 1991
je bila podpisana
Alpska konvencija
v Salzburgu.**

Podpis, pod katerega ni bila potegnjena

zaključna črta Dve leti kasneje, 7. novembra 1991, so ministri za okolje alpskih držav na 2. alpski konferenci v Salzburgu podpisali Alpsko konvencijo, nato pa je trajalo skoraj štiri leta, da je konvencija tudi stopila v veljavo. Nekatere države so potrebovale skoraj desetletje, da so jo ratificirale. Od dvanajstih izvedbenih protokolov, kolikor jih predvideva konvencija, jih je bilo po desetih letih, od kar je podpisana konvencija, izdelanih šele osem in niti eden še ni začel veljati. Poleg tega še vedno ni ustanovljen stalni sekretariat, kot ga sicer predvideva pogodba.

A kljub vsemu: Alpska konvencija je edina mednarodna pogodba o trajnostnem razvoju v gorskih območjih in prav ona je sprožila vsealpski proces so-

delovanja, ki sega prek meja posameznih držav in področij delovanja. Tega procesa pa kljub vsem pomankljivostim ni mogoče zaustaviti.

Kdo daje ton organizaciji?

Organizacijska struktura CIPRE

CIPRA ni bila nevladna krovna organizacija že od samega začetka, saj je k sodelovanju več kot 20 let vabila tudi vladne opazovalce.

V skladu s prvim pravilnikom so se v CIPRI zbrali delegati včlanjenih držav in mednarodnih organizacij, ki so se ukvarjali z varstvom narave v Alpah; poleg njih so bili tu tudi vladni opazovalci, ki pa so imeli le posvetovalni glas. Delegati so predsednika izvolili vsako tretje leto, ta pa je nato imenoval sekretarja.

Taka oblika organizacije je bila za CIPRO značilna vse do leta 1975, ko se je preoblikovala v krovno organizacijo z nacionalnimi predstavništvi. Članice so lahko postale organizacije in inštitucije iz vseh alpskih držav – trenutno jih je več kot 100. Pooblastila in vloga organov so bila večkrat spremenjena. Danes je 48-članska skupščina delegatov najvišji organ CIPRE. Predsedstvo, ki ima 19 članov, je tudi hitreje sposobno ukrepati. Najdejavnejši organ je uprava, ki jo sestavljajo predsednik, oba podpredsednika ter blagajnik.

«Leto bi moralo imeti 730 dni ...»

Načelo prostovoljnega dela

Vodenje CIPRE je bilo vse do leta 1990, ko je bila uvedena funkcija poklicnega direktorja, izključno neplačana dejavnost. Potne stroške za konference so tako deloma krila združenja, bili pa so tudi časi, ko so posamezniki na vodilnih mestih morali seči kar v lasten žep, da bi tako omogočili nadaljnji obstoj CIPRE. Razlogi za neplačano in prostovoljno sodelovanje pri CIPRI so bili različni. Za Fritza Lenseja, ustanovnega člana in krajši čas predsednika (1975-1976), so bili poleg zanimanja za naravovarstvena vprašanja odločilni zlasti prijateljski odnosi. Pri Mariu Broggiju, ki je bil predsednik CIPRE v letih od 1983 do 1992, je prevladoval idealističen odnos: «Osnovno načelo mojega delovanja je bilo, da sem kot prostovoljec približno polovico delovnega časa posvetil naravovarstvenemu gibanju v najširšem smislu, ohranjanju krajine». Poudaril je tudi pomen nadaljnjega izobraževanja, ki lahko povzroči nov način gledanja na stvari («Pred seboj nimam le 160 km² Lihtenštajna iz žabje perspektive, temveč doživljam Alpe kot celoto, v vsej njeni naravni in kulturni raznolikosti!») in s seboj prinaša poklicne in osebne prednosti («Če se človek angažira na naravoslovnem področju v najširšem pomenu, potem si lahko v sorazmerno kratkem času naredi ime. To je dobra investicija, dobra šola, ki za življenje posredno veliko nudi.»). Tudi današnji predsednik Andreas Weissen poudarja, da je pri tem mogoče osebno veliko pridobiti. Sam je recimo nabral veliko izkušenj na področju mednarodne diplomacije. Kot nov element je dodal še večjezičnost, saj

je zanj bila – in še vedno je – funkcija predsednika spodbuda za izboljšanje znanja tujih jezikov.

Prostovoljno delo pa ne pomeni samo obogatitve, temveč so z njim povezane tudi senčne strani. Mario Broggi, ki je bil v času svojega mandata tudi poklicno dejaven na področju okolja, v zvezi s tem omenja, da je neprestano lovil ravnotežje med obema funkcijama, položaj pa je še otežilo črno-belo prikazovanje medijev. Prostovoljno delovanje hkrati pomeni tudi stalno borbo s časom. Willy A. Plattner, predsednik v letih od 1968 do 1975, je o tem pisal takole: «Dlje časa si želim, da bi imeli dnevi 24 ur in leta 730 dni. Samo tako bi se lahko udeležil recimo polovice srečanj, ki jih želim obiskati v letu varstva narave 1970!»

Prostovoljna dejavnost je tudi danes bistveni del v organizaciji CIPRA. V pisarni opravljajo sodelavci sicer svojo dejavnost poklicno, uprava in delegati pa se še naprej angažirajo večinoma na prostovoljni osnovi.

Nomen est omen

Zgodovina poimenovanja

CIPRA je v času svojega obstoja večkrat zamenjala svoje ime. Okrajšava CIPRA, ki se je uporabljala že leta 1953, izhaja iz začetnih črk francoskega imena «Commission Internationale pour la Protection des Regions Alpines». Medtem ko se je v ustanovitvenem letu nemško ime še glasilo «Internationale Alpenschutzkommission», je bilo kmalu zatem doseženo soglasje, da se beseda «Schutz» (varstvo) v imenu odstrani. Sredi sedemdesetih let je bila ta beseda odstranjena tudi v francoskem imenu in tako izenačena z nemškim, tako da je bilo v oklepaju dodano ime «Internationale Kommission für Alpine Bereiche» (Mednarodna komisija za alpska območja). A že 1979 so se člani odločili, da bodo spet dodali besedo «Schutz». V nemščini je to povzročilo dvojno poimenovanje «Internationale Kommission für den Schutz Alpiner Bereiche – Internationale Alpenschutzkommission» (Mednarodna komisija za varstvo alpskih območij – mednarodna komisija za varstvo

Alp), francosko ime pa je bilo enako tistemu iz leta 1953. 1981 je bila prvič predstavljena tudi grafična podoba znaka organizacije CIPRA. Nov mejnik v zgodovini imena CIPRE predstavlja leto 1984, ko se je na splošno razpravljalo o zunanji podobi CIPRE, kot naj bi se pojavljala v javnosti. Pripravili so nov logotip, ki se je obdržal vse do danes, nemško ime pa poenostavili: odslej se organizacija imenuje samo še «Internationale Alpenschutzkommission» (Mednarodna komisija za varstvo Alp). Ko je leta 1990 italijanščina postala tretji uradni jezik CIPRE, je izraz «alpine Bereiche» (alpska območja) zamenjala beseda «Alpe» in ime se je odslej glasilo: Commissione Internazionale per la Protezione delle Alpi. Pred tem je namreč zaradi take nejasne definicije pogostokrat prihajalo do nesporazumov. Francoska različica je bila temu prilagojena in tudi slovensko ime «Mednarodna komisija za varstvo Alp», ki se je ostalim pridružilo leta 1992, je upoštevalo to usmeritev.

Ali je internacionalnost večjezičnost?

«Jeziki Cipre»

Da je tokratna jubilejna številka informacijskega biltena CIPRA-Info lahko izšla v štirih jezikih, je omogočil šele razvoj v devetdesetih letih. Skorajda štiri desetletja sta bila uradna jezika CIPRE samo francoščina in nemščina.

Določitev uradnih jezikov v CIPRI je bilo tisto vprašanje, o katerem se je veliko razpravljalo. Že ob ustanovitvi organizacije v letu 1952 sta bila kot uradna jezika določena francoščina in nemščina. Že ob ustanovitvi so tako omejitve na dva jezika kljub dejstvu, da so pri CIPRI sodelovali tudi italijanski in slovenski predstavniki, nekateri člani ocenili kot pomanjkljivost. Večina italijanskih in slovenskih predstavnikov je razumela francosko ali nemško, tako da vsaj na videz ni bilo neposredne potrebe po širitvi uradnih jezikov. Poleg tega je obstajala bojazen, da se bo z uvedbo novih «uradnih jezikov» upravni aparat zbirokratiziral in da bodo nastali dodatni stroški, kot so skušali kasneje utemeljiti na razpravi leta 1974.

Po predstavitvi sedeža CIPRE v Avstrijo v času predsednika Fossila (1976–1983) je močnejše stopil v ospredje nemški jezikovni prostor. Zdi se, da se z vprašanjem priznanja uradnega statusa še drugim jezikom kasneje dlje časa nihče ni ukvarjal, čeprav so bili italijanski in slovenski predstavniki še naprej dejavni pri CIPRI – sicer z občasnimi prekinitevami. Šele konec osemdesetih let, torej v obdobju predsedovanja Mario F. Broggija, je prišlo do odpiranja, stiki z italijanskim in slovenskim prostorom so se okrepili. Ustanovitev profesionalno vodene pisarne je zagotavljala ohranjanje stikov tudi v prihodnje, rezultat tega pa je bil, da je bil italijanski jezik priznan kot uradni jezik CIPRE leta 1990, slovenski pa leta 1992. Po nadaljnji širitvi pisarne od leta 1995 naprej so bila podeljena vodilna mesta članom z različnih jezikovnih področij. Hkrati pa je tu pomembno tudi sodelovanje praktikantov iz različnih alpskih držav, ki krepi večjezičnost in internacionalnost naše organizacije.

© F. Lense

Vsi Alpski jeziki in alpske kulture na enem čolnu, na letni konferenci Bad Aussee (A) 1963.

Od centralizma do federalizma

Kako je nastal «narodni odbor»

Dokler je CIPRA organizirala strokovne konference enkrat letno, ni imela potrebe po federalistično urejeni strukturi lastne organizacije. Vse dejavnosti je vodil predsednik, ki se je pri svojem delu lahko oprl na sodelovanje sekretarja, obe funkciji pa sta bili neplačani.

Vendar pa je tak sistem, ki je temeljil na opravljanju neplačanih funkcij, začel «preraščati svoj čas», saj je bilo njegovo delovanje skorajda v celoti odvisno od prizadevanj in časa predsednika. Če je ta za CIPRO lahko namenil ali pa hotel nameniti le malo časa, potem je s tem zaspala tudi dejavnost CIPRE. Kot posledica tega se je ob različnih priložnostih slišalo vprašanje: «Ali bomo CIPRO ponovno oživili ali jo pustili umreti?».

V enem od kriznih obdobj, bržkone najtežjem, si je CIPRA leta 1974 zastavila popolnoma nove usmeritve za svoje delovanje: v vsaki državi bo ustanovljeno njeno predstavništvo, CIPRA pa bo urejena po federalističnem vzorcu.

Prva država, ki je ustanovila «nacionalni odbor», je bila Avstrija. To se je zgodilo 4. aprila 1975. Istega leta so se tudi začeli intenzivni razgovori o prometni problematiki v alpskem prostoru in že takrat je bila kot nevarnost ocenjena načrtovana gradnja avtoceste «Alemagna» od Italije v smeri proti avstrijski meji. Boj proti tej avtocesti naj bi postal uspešen del «železnega repertoarja» CIPRE-Avstrija. Kasneje se je prvo nacionalno predstavništvo CIPRE preoblikovalo v delovno skupino avstrijske Okoljske krovne organizacije, ki jo danes sestavlja še devet nevladnih organizacij ter devet avstrijskih zveznih dežel.

Med letoma 1975 in 1992 so bili tudi v drugih državah alpskega loka ustanovljeni «nacionalni odbori». Razen CIPRE-Avstrija so državni organi prisotni samo še v CIPRI-Slovenija, saj so preostali odbori tako kot CIPRA-International prave nevladne organizacije. Razvoj se je pri večini nacionalnih predstavništev odvijal podobno: delovala so kot CIPRA-International najprej na prostovoljni osnovi, pogosto so imela sedež pri neki drugi organizaciji, kot recimo CIPRA-Švica pri Pro naturi (takrat se je imenovala še Švicarska zveza za varstvo narave/ Schweizerischer Bund für Naturschutz), CIPRA-Avstrija pri Okoljski krovni organizaciji (Umweltdachverband), CIPRA-Lihtenštajn pri Lihtenštajnski družbi za varstvo okolja (Liechtensteinische Gesellschaft für Umweltschutz) itd. Za marsikatero predstavništvo CIPRE se je šele potem, ko je dobilo direktorja, pokazala potreba po ureditvi statusa pravne osebe in statuta ter predsedstva.

Dejavnosti so v različnih državah potekale različno intenzivno. CIPRA-Avstrija je od samega začetka sodelovala z delovnimi skupinami pri obravnavi različnih tematskih področij, kar je zagotovilo nepretrgano delovanje. CIPRA-Nemčija je pri pripravi Alpske konvencije odigrala vidno vlogo. Pri vseh nacionalnih predstavništvih CIPRE je v devetdesetih letih opaziti profesionalizacijo delovanja in tako danes v vsaki alpski državi deluje sekretariat, v katerem je osebje zaposleno za skrajšani ali polni delovni čas. Posledica tega je, da današnja federalistična sestava CIPRE zelo dobro deluje, pri tem pa jo podpira baza v vseh alpskih državah.

© J. Biedermann

Skupina odposlancev različnih nacionalnih odborov CIPRE na letni konferenci Chambéry (F) 2001.

Hiša podprta s stotimi stebri

Včlanjene organizacije

NACIONALNA PREDSTAVNIŠTVA

CIPRA-Avstrija Leto ustanovitve: 1975

Arbeitsgemeinschaft der Berg- und Naturwachen Österreichs (ABNÖ), Naturfreunde Österreich, Naturschutzbund Österreich, Österreichischer Alpen-schutzverband (ÖASV), Oesterreichischer Alpenverein (OeAV), Österreichischer Forstverein, Österreichischer Touristenklub (ÖTK), Verband Österreichischer Höhlenforscher (VÖH), Zentralstelle Österreichischer Landesjagdverbände

CIPRA-Nemčija Leto ustanovitve: 1975

Bergwacht im Bayerischen Roten Kreuz, Deutscher Alpenverein e.V., Landesbund für Vogelschutz in Bayern e.V., Landesjagdverband Bayern e.V., Schutzgemeinschaft Deutscher Wald, Touristenverein «Die Naturfreunde» e.V., Verband Deutscher Berg- und Skiführer, Verein zum Schutz der Bergwelt e.V., Jugendorganisation Bund Naturschutz

CIPRA-Švica Leto ustanovitve: 1978

Naturfreunde, Pro Natura, Alpen-Initiative, Mountain Wilderness, Schweizer Alpen-Club, Schweizer Heimatschutz, Schweizer Vogelschutz, Verkehrs-Club der Schweiz, Rheinaubund, WWF, Greina-Stiftung, Grimselverein, Stiftung Landschaftsschutz Schweiz

CIPRA-Francija Leto ustanovitve: 1981

Parc National des Ecrins, Parc National du Mercantour, Parc National de la Vanoise, Parc Naturel régional de Chartreuse, Club Alpin Français, Les Amis de la Nature, Fédération Française de Randonnée Pédestre, Fédération Française de la Montagne et de l'Escalade, Fédération Nationale des Associations d'Usagers des Transports, Association Nationale pour la Protection des eaux et des Rivières, Mountain Wilderness France, Comité des Sites Naturels, Agir pour la Sauvegarde des territoires et des espèces remarquables ou sensibles, Le Groupe interdisciplinaire de Réflexion pour l'aménagement du territoire maralpin, Fédération Rhône-Alpes de Protection de la Nature

CIPRA-Slovenija Leto ustanovitve: 1985

Planinska zveza Slovenije, Društvo arhitektov Slovenije, Geografsko društvo Slovenije, Prirodoslovno društvo Slovenije, Inštitut za gozdno in lesno gospodarstvo Slovenije, Občina Tolmin, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Ministrstvo za okolje in prostor

CIPRA-Lihtenštajn Leto ustanovitve: 1991

Liechtensteinische Gesellschaft für Umweltschutz (LGU), Botanisch-Zoologische Gesellschaft Liechtenstein-Sargans-Werdenberg e.V., Fischereiverein Liechtenstein, Liechtensteiner Alpenverein, Liechtensteiner Forstverein, Liechtensteiner Jägerschaft, Liechtensteinischer Ornithologischer Landesverband, Verkehrs-Club Liechtenstein, Liechtensteiner Tierschutzverein, Solargenossenschaft

CIPRA-Italija Leto ustanovitve: 1992

Canoa Club Trento, Club Alpino Italiano, Dachverband für Natur- und Umweltschutz Südtirol, Ecoistituto del Friuli Venezia Giulia, Gruppo Amici della Natura, Gruppo Ricerche Cultura Montana, Istituto Nazionale di Urbanistica (INU), Italia Nostra, Lega Italiana Protezione Uccelli, Legambiente, Mountain Wilderness, Pro Natura Torino, S.O.S Dolomites, Valle d'Aosta Ambiente, WWF Italia, Parco delle Dolomiti Bellunesi, Parco delle Orobie Valtellinesi, Parco Nazionale dello Stelvio, Parco delle Alpi Marittime, Parco Nazionale della Val Grande, Laboratorio di Antropologia Culturale delle Alpi Marittime (LASA), Federazione Italiana dei Parchi e delle Riserve Naturali (Federparchi)

REGIONALNO PREDSTAVNIŠTVO

CIPRA-Južna Tirolska Leto ustanovitve: 1982

Alpenverein Südtirol – AVS, Arbeitsgemeinschaft für Natur- und Umweltschutz – ARGENUP, Arbeitsgemeinschaft für Vogelkunde und Vogelschutz Südtirol – AVK, Arbeitskreis Südtiroler Mittelschullehrer – ASM, ARCHE B – Verein für umwelt- und menschengerechtes Bauen, Bund Alternativer Anbauer, Landesverband für Heimatpflege, Lia per Natura y Usanzas, Naturfreunde Meran, Südtiroler Schützenbund, Südtiroler Tierschutzring, Umweltschutzgruppe Vinschgau, Verband Südtiroler Berg- und Skiführer

PODPORNI ČLAN

Nederlandse Milieu Groep Alpen (NMGA)

CIPRA danes: sodobno informacijsko stičišče

Po uveljavitvi federalističnega vzorca delovanja v sedemdesetih letih je CIPRA z ustanovitvijo pisarne leta 1990 naredila nov korak naprej. V tem času so tudi vsi njeni nacionalni odbori odprli lastne pisarne z zaposlenimi. To je CIPRI omogočilo, da je poleg zagotavljanja večjezičnega in čezmejnega pretoka informacij na celotnem območju Alp lahko izvajala projekte tudi v širšem prostoru. Na začetku so se nekateri bali, da bo to CIPRO odvrnilo od njene poglobljene naloge, torej od obveščanja javnosti, a danes je projektno delo priznано kot eden osnovnih elementov njenega delovanja.

Spletna stran CIPRE (www.cipra.org) posreduje v štirih glavnih alpskih jezikih številne informacije. Od jubilejnega leta 2002 naprej bo CIPRA na internetnem naslovu **www.alpmedia.net** redno objavljala

še obsežnejše aktualne informacije o vseh temah, pomembnih za Alpe, in to v petih jezikih! Informacijski bilten **CIPRA-Info**, ki izhaja od leta 1984, je na voljo od devetdesetih let dalje v štirih jezikih. **Poročilo o Alpah** (1998, 1. del; 2001, 2. del) prav tako v štirih jezikih na več kot 900 straneh prinaša prispevke priznanih avtorjev o žgočih ekoloških, gospodarskih in kulturnih vidikih. Druge **publikacije CIPRE** obravnavajo izbrane in aktualne teme, med drugim «Večje zimskošportne prireditve v Alpah», «Modni športi», «Zadnje sonaravne reke», «Energetska prihodnost Alp» itd.

Poletna akademija «Žarišče Alpe» poteka od leta 1996 redno v Lihtenštajnu. Poleg tritedenskega osnovnega tečaja, ki je tematsko zelo široko zasnovan, je organiziran tudi prostovoljni seminarski in projektni del, namenjen poglobljanju obravnavane teme. CIPRA je leta 1995 tudi dala pobudo za ustanovitev združenja **Omrežja občin «Povezanost v Alpah»**, v katerega je danes včlanjenih že več kot 100 občin s celotnega alpskega prostora, ki sodeluje pri konkretnem udejanjanju trajnostnega razvoja in si med seboj izmenjuje informacije.

- 1995 **Ekološka nagrada v zlatu** Delovne skupnosti alpskih dežel – ARGE ALP
- 1998 **Gold Star** «European Federation of the Associations of Tourism Journalists» FEDAJT
- 1998 **Mednarodno ekološko priznanje Mednarodne turistične zveze (TUI)**
- 2001 **Velika Bindingova nagrada za varstvo narave in okolja** Bindingovega sklada, Schaan

Sklad Aage V. Jensen Charity Foundation iz Vaduza (FL) je finančno podpiral izid te številke biltena CIPRA-Info.

IMPRESSUM

Obestila CIPRE

izhajajo 4-krat letno

Impresum Obvestila CIPRE – izhajajo 4-krat letno – Uredništvo (Ur.): Andreas Götz, Michel Revaz, Gertraud Sanin, Elke Haubner – CIPRA-International – Koncept in raziskave: Gertraud Sanin-Prevodi: Fabienne Juillard, Carlo Gubetti, Nataša Leskovic-Uršič – Pri ponatisu zaželjena navedba vira – Natisnjeno na recikliran papir – Nemška, francoska, italijanska in slovenska izdaja – Celotna naklada: 18.000 – Oblikovanje in priprava: Atelier Silvia Ruppen, Vaduz – Tisk: Gutenberg AG, Schaan/Lihtenštajn

CIPRA-International, Im Bretscha 22, FL-9494 Schaan
tel.: 00423 237 40 30, faks: 00423 237 40 31, cipra@cipra.org, spletna stran: www.cipra.org

Nacionalni odbori:

CIPRA-Avstrija, Alserstrasse 21/1/5, A-1080 Wien
tel.: 0043 1 40 113 36, faks: 0043 1 40 113 50, cipra@umweltdachverband.at, www.umweltdachverband.at/cipra

CIPRA-Svica, c/o Mountain Wilderness, Postfach 1622, CH-8040 Zürich
tel.: 0041 1 461 39 00, faks: 0041 1 461 39 49, mountainwilderness@swissonline.ch

CIPRA-Nemcija, Heinrichgasse 8, D – 87435 Kempten/Allgäu
tel.: 0049 831 52 09 501, faks: 0049 831 18 024, info@cipra.de, www.cipra.de

CIPRA-Francija, 5, Place Bir hakeim, F-38000 Grenoble
tel.: 0033 476 01 89 08, faks: 0033 476 01 89 07, cipra.france@wanadoo.fr

CIPRA-Lihtenštajn, c/o LGU, Im Bretscha 22, FL-9494 Schaan
tel.: 00423 232 52 62, faks: 00423 237 40 31, lgu@lgu.LOL.li, www.lgu.li

CIPRA-Italija, c/o Pro Natura Torino, via Pastrengo 20, I-10128 Torino
tel.: 0039 011 54 86 26, faks: 0039 011 534 120, cipra@arpnet.it

CIPRA-Slovenija, Večna pot 2, SI-1000 Ljubljana, tel.: 00386 1 200 78 00 (int. 209), cipra@gozdis.si

Regionalni odbor:

CIPRA-Juzna Tirolska, c/o Dachv. f. Natur- u. Umweltschutz, Kornpl. 10, I-39100 Bozen
tel.: 0039 0471 97 37 00, faks: 0039 0471 97 67 55, info@umwelt.bz.it, www.umwelt.bz.it

Podporni član:

Nederlandse Milieu Groep Alpen (NMGa), Keucheniusshof 15, 5631 NG Eindhoven, tel.: 0031 40 281 47 84, nmg@bergsport.com, www.nmg.bergsport.com

Adressrichtungen nach A1, Nr. 552, melden.

Zutreffendes durchkreuzen – Marquer ce qui convient		Für eine zweite Adresse I caso	
Weggeopert:	Abgelesen	Un-geopert	Abgelesen
A. dimingad:	Abgelesen	Un-geopert	Abgelesen
Dalla de rēspēdion expirē	Abgelesen	Un-geopert	Abgelesen
Traslocato:	Abgelesen	Un-geopert	Abgelesen
Termine di rēspēdion scaduto	Abgelesen	Un-geopert	Abgelesen